

Oponentní posudek diplomové práce

Autor DP: **Marek Zelenka**

Obor: Psychologie – Speciální pedagogika

Název DP: **Individuální zkušenost s procesem přeměny pohlaví ve školním prostředí**

Vedoucí DP: Vladimír Chrz

Marek Zelenka se ve své práci zaměřuje na zkušenost studentů, kteří procházejí procesem přeměny pohlaví v době svého studia na středních a vysokých školách.

Již v samém úvodu dává autor své práci velmi zajímavý a podnětný kontext. Proměnu diskursu týkajícího se transsexuality vidí v širším rámci postmoderního obratu, ke kterému došlo v různých oborech v průběhu posledních desetiletí. V návaznosti na kritickou psychologii a další směry přijímá fakt nevyhnutelné zaujatosti každého výzkumu, které se nelze vyhnout, kterou lze pouze kriticky reflektovat.

Autor si nejprve připravuje pojmový rámec z hlediska „trojdimenzionální perspektivy“ (psychologické, biologické a sociální). Nejprve z hlediska psychologie vymezuje pojem identita, který chápe především jako „zakotvenost v sobě samém“. Poté z hlediska medicíny vymezuje pojem transsexualita, všímá si historie zkoumání tohoto jevu a provádí důkladné rozlišení termínů souvisejících s tímto pojmem. Z hlediska sociologie poté vymezuje pojem gender.

Pro zkoumání zkušenosti s procesem přeměny pohlaví si autor zvolil kvalitativní (narativní) přístup. Práce je založena na dvou ohniskových skupinách a na sedmi rozhovorech na tyto skupiny navazující. Na základě analýzy dat z ohniskových skupin bylo vytvořeno schéma rozhovoru, které sestává z řady témat předložených na podnětových kartičkách. Tato témata také tvoří osnovu, podle níž jsou výsledky rozhovoru analyzovány a presentovány v textu. Analýza je v práci předložena přehledným způsobem, ve kterém jsou části z rozhovorů vloženy do interpretujícího textu.

Na základě analýzy dat provádí autor velmi důkladnou teoretickou reflexi. Nejprve vztahuje svá zjištění k teoriím vývoje identity, především k Marciově pojetí fázi vývoje identity. Jako určitou paralelu k Marciově pojetí vytváří vlastní pojetí typů identity (neuznaná,

zapomenutá, znovu-uvědomená a prosazená identita) a možných vývojových trajektorií. Toto pojetí poté uplatňuje při vysvětlení procesu přeměny pohlaví.

Za skutečně tvůrčí a originální lze považovat část, která formou zaujaté polemiky vede diskusi se současnou literaturou týkající se procesu přeměny pohlaví. Autor zde osvědčuje schopnost kritického myšlení a přesvědčivé argumentace. Jeho argumentace je zaujatá, k této zaujatosti se však v úvodu přihlásil a zdůvodnil ji.

Celkové hodnocení: Posuzovaná práce je mimořádná v několika směrech. Autor zde ve vysoké míře osvědčil schopnost teoretického uvažování. Jeho práce je mnohohlasem řady různých hledisek, která z různých úhlů přibližují zkoumanou problematiku. Jeho práce je mimořádná také v již zmíněné zaujatosti. I v této své zaujatosti, v této tendenci přesvědčovat čtenáře o svém vlastním stanovisku, je však tato práce podnětná. Připomíná totiž opomíjené téma hodnotového, ideologického, angažovaného rozměru vědy. Práci Marka Zelenky považuji za velmi kvalitní. **Doporučuji ji proto k obhajobě a navrhuji hodnocení známkou výborně.**

V Praze 19. 1. 2006